

Cărți și Reviste

Povești de Shakespeare

(Tales from Shakespeare)

În colecțiunea Nelson, a apărut descrierea tuturor pioselor lui Shakespeare sub forma de povești, prelucrate de Charles and Mary Lamb. Mijlocul acesta de a populariza o operă așa de vastă și de greu de înțeles, de către cei mai puțin înclinați, constituie una din ideile ingenioase ale educatorilor englezi.

Limba operelor lui Shakespeare fiind ținută în verbul și sintaxa veche pe lângă care, adăugând lungimea floarei tragediei și greutatea de a fi asimilată de mintea înțepetului ocupat cu studiul adecvate vârstei este tradusă într-un limbaj modern simplu și ușor și floarea operă de teatru, redusă în proporția mică, lesnicioasă a unei povești.

Astfel toți cititorii, fără pregătire sau fără timp, printre care se înnumără copiii și femeile, pot cunoaște capodoperele lui Shakespeare, cu accoșări înlesniri, cu care azi citesc pe Conan Doyle, sau pe vîr'un alt autor popular.

Modul acesta de a cultiva masele și copiii, poate servi de pildă și educatorilor care au rămas numai la forma aristocratică educațională.

Copilăria lui Maxim Gorki

Insăși faimosul volum, scris în 1913, al lui Maxim Gorki care excitase atîta curiozitatea lumii literare mondiale, a apărut în traducția lui Serghe Persky. Zelosul traducător ne oferă în volumul acesta al marelui scriitor, *Ma vie d'enfant*, pagini în adevăr extraordinare.

E una din marile cărți care se adaugă la patrimoniul literaturii universale.

Se poate spune că forma, cuprinsul, până și amănuntul, în această autobiografie, ies din cadrul individual, ca să treacă la acela universal.

Gorky atinge aici definitiv, integritatea care dă nuanța de vechicie.

E dubla valoare acestor pagini: una propriu zisă a amintirilor unei epoci atât de interesante a evoluției sufletului omenească, care poate fi pusă alături de aceea pe care o dau, paginile unui Rousseau ori Chateaubriand, alta — și poate cea mai de seamă — leona extraordinară de viguroasă și întregă a poporului rus. Mizeria, ignoranța, bestialitatea și aspirațiile lui, descrie de Gorky sunt un adevărat glossar al bolșevismului.

Putem merge mai departe: în perspectiva poporului rus care ni se arată aici, e cuprinsă una și mai mare, aceea a umanității întregi.

Toată înfățișarea sufletescă a omenirii, cu patimile, slăbiciunile, animalismul ori eroismul ei, trăiește viu în scrisul lui Gorky, deoarece volumul acesta capătă un aspect — am putea zice — mitic.

O morală biologică

Lucrarea lui Grasset — *Devoirs et péchés biologiques*, prezintă desigur un viu interes, în epoca aceasta de criză morală. E o încercare cu multe nuanțe noi în considerația problemei.

De îndată ce omul și-a îndreptat gândul asupra lui însuși și asupra acțiunilor sale, el a căutat să constituie o morală capabilă să indice conduita sa, să stabilească o morală absolută și riguroasă. Cu toate acestea sistemele etice s-au succedat fără a bătă pozitivă, aceste fenomene apărând foarte variabile în timp și în spațiu. D. Grasset crede că a descoperit știința care poate servi ca „bază foarte solidă și indiscutabilă științelor morale și sociale”. Ar fi o biologie umană, concepută ca o știință distinctă de biologia generală, animală și vegetală. „În această știință pozitivă și experimentală, afirmă autorul, figurează constatarea în spiritul omenească a unui număr anumit de „idei-legi” ale conduitelor umane, care se impun voinței autonome a omului și fac baza obligației morale”. În conformitate cu legea biologică umană, autorul construiește un sistem de datorii și pericole, adică sancțiuni care sunt consecința neobservării acestor datorii. Morală individuală ar consista din datorii care apar în însuși și în pericole datorite neobservării lor, ca de exemplu sinuciderea; și conștiința morală inter-individuală ar consta în datorii de respect pentru viața altora și în pericolele omicidului, de exemplu. Morală familială ar fi compusă din obligații față de specie și din pericolele precum despopularea; Morală socială și internațională ar fi compusă din obligații față de societate și de patrie și din pericolele asocierii boalelor, criminalității, antipatriotismului, etc. Nu-l putem urmări pe autor în examinarea fiecăreia din aceste datorii și pericole, dar ca să nu facem o idee de felul cum stă studiul aceste probleme, îi vom cita concluziile relative la restricția nașterilor, fapt care, îl preocupă cu drept cuvânt.

„Descrerea nașterilor, spune autorul, e determinată și falsificată prin tot ce falsifică și denaturează concepția biologică adevărată asupra familiei și căsătoriei, prin toate preceptele care tind să substituie aceste concepții științifice și pozitive o noțiune artificială și falsă care dă ca obiectiv al vieții, nu societatea și umanitatea, ci individul”. Iată, din contra, datorile pe care le impune omului morală biologică: 1. a se căsători; 2. a avea copii (cel puțin trei: „datoria celui de al treilea copil”, după expresia autorului); 3. a crește acești copii pentru al face oameni.

Cu toate că recunoaștem că D. Grasset tratează chestiunile pe care și le pune cu competență și foarte conștiincios făcând lectura cărții d-sale foarte interesantă și folositoare, credem totuși că pentru ca să ajungă la formularea celor trei precepte ale moralei sale familiale, nu era nevoie să recurga la toată biologia umană. (F. Savorgnan — Sc.).

Consumație și lux

În legătură cu lucrarea lui A. Pinard, *La consommation, le bien-être et la lux*, profesorul Onald de la Universitatea din Strassbourg, vom mai târziu, — pentru moment trebuie să reținem, în *Scienția*, despre înfățișarea situației economice a lumii de după războiu.

Să vorbim de bună stare și de lux, în timpul când Europa se abate în mijlocul unei crize economice fără precedent prin înșelăciunea și generalitatea ei și când anumite State, ca Austria și Italia mor de foame, pare paradoxal. Înmulțirea de Pinard despre binefacerile civilizatei economice ne pare cu atât mai eroic și cetindul-l trebuie să considerăm cu tristețe flagelul care a prăpădit lumea reducând la lipsă și nevoie umanitatea, altă dată atât de îmbelșugată. În dosul luxului aparent, întreținut de o circulație fiduciară excesivă, se ascunde în realitate o mizerie adâncă. Lumea sărăcită, dacă nu în mijlocul monetare, cel puțin în bu-nuri de consumație, are să ajungă, ca Midas, să moară de foame dacă nu pe mormane de aur, cel puțin pe grămăzile lor de hârtie monedă? Bilanțul progresului material, încheiat de d. Pinard în ajunul războiului e cu atât mai interesant.

Progresul industrial a avut ca rezultat principal împrăștierea mijloacelor de consumare în părțile tot mai adânci ale societății.

Treburile esențiale ale omului, trebuințele materiale ca alimente, îmbrăcăminte, locuință; trebuințele sociale, ca siguranța bunurilor și a individului (igienă, accidente) și libertatea sunt satisfăcute din ce în ce mai complet, datorită înmulțirii cantității de obiecte menite să satisfacă dorințele noastre, ameliorării și adaptării lor preferințelor individuale.

Utilizarea lor nu e mai costisitoare, de multe ori e chiar gratuită.

Inegalitățile sociale se atenuează. Concurența își produce consecințele ei fericite asupra produselor, asupra varietății și cantității lor.

De aci rezultă consecințe importante pentru legile economice ale consumației și ale producției. Valoarea socială a individului și puterea lui productivă cresc. Varietatea consumației este însoțită de o puțină de agnisiere tot mai mare și nu-l pasă de obstacolele puse de monopol și de reglementare.

Chiar în ajunul războiului, spune d. Pinard, acest frumos edificiu se clătina. Anuitatea succesorială se stabilizează, procentele și prețurile se ridicaseră, marcând neajunsurile „socialismului”. Ce va fi după încetarea ostilităților? Nu putem să-l urmărim în dihirnabele inițiativă private și a concurenței.

Le cunoaștem și meritele și binefacerile. Ca să se manifeste însă le trebuie o condiție pe care războiul a suprimat-o pentru multă vreme, supraabundența stockurilor și a produselor. Astăzi, aprovizionările fiind rare, ele sunt obiectul unei concurențe, nu întru vânzători ci întru cumpărători.

Cele trei Crăciuri. (An. III. — 15 Ian. 1922)

Revista din Oradea Mare, aduce o surprindere ce nu poate de cât să îmbucure pe fiecare om de cultură. În loc să-și micșoreze paginile, și să-și concentreze conținutul — cum de obicei se face la revistele din provincie — coperta mării înseamnă și un program intim susținut cu multă voință și cu un zel, care nu areseori atinge entuzismul. Ne lucrăm de succesul tiparului românesc, care și-a așezat frontiera bihoreană și a trecut învingător peste ruinele Teroplet milenarismului ungar, ca să dea tîncă o dovadă — și una dintre cele mai elocvente — că slova românească învinge stăvila, ori cât de vechi și puternică n'ar părea, sub aspectul unui tradiționalism, care pentru noi, români, înseamnă umilire.

Găsim în numărul recent, masiva înțelegere a d-lui N. Iorga (inițiativa particulară și cultura românească): Să nu n'ar facea dela unirea provinciilor românești până astăzi mai nimic pentru a răspândi între români cunoștința unei culturi care trebuie să fie marea lor putere în rivalitatea dintre neamuri și pentru a face cunoscut cetățenilor de alt graiu al României că există o cultură a noastră, că ea merită atenția și-și poate câștiga simpatia. Nu vorbesc de școli și mai mult cu nu prea cred în școli. Cu prea mult program și împărțit în prea multe cutii și prea înguste, sufletul omenească se pierde — dacă măcar a fost, iar cultura e suflet omenească în vechiă acțiune tot mai departe — și tot mai sus.

„A colabora cu societatea maghiară și de altă nație în genere în domeniul muzicii și al artelor plastice înseamnă a o convinge că este și în noi un element comun de umanitate ideală în care ne putem înălța fără a ne uita fără sens și fără scop.

Vorbele sunt ale istoricului, ori dacă vrei ale poetului, și n'et de cum ale — politicianului N. Iorga.

Un vers cu două șiruri: Crăciunul nostru, de Em. Dobromir (menționat ca un poet al generației tinere rusești, simțea de mizeria la 1920), cu sugestive accente:

„Torturătoare dangăte de clopot
Sedea în mine ca în înălț,
Sub redarea noastră indolentă
Imi arde capul, înima mă doare...
Crăciune, sfînt! la ce ai mai venit?”

Noaptea de Crăciun a d-lui Samarineanu (redactor revistei) este un apel de căldă compătimire a suferințelor fratricole.

D. Justin Ilieșu traduce cu abilitate două poezii din marelui poet Andrei Ady.

Cronicele de o luxoză bogăție, cu informații bune și precise asupra mișcărilor artistice și intelectuale moderne și dacă cerem o conformitate de gust, în aprecierea discurselor reproduse, credem că revista, va avea un caracter și mai unitar între conținutul și înfățișarea ei.

INSEMNĂRI

În numărul viitor al „Adevărului Literar” vom publica: „Măhnăria lui Trică” nouă de Ioan Slavici.

Nerăbdare

Odată apăsăm cărți multe și foarte puțin se interesează de ele, mai tîrziu editorii s'au găsit în plăcuta situație de a tipări editii noi, pentru că lumea începe să citească, iar astăzi publicul, nemulțumit cu ce se tipărește, vrea să știe... ce-o să apară. E și acesta un semn al vremilor noastre caracterizate prin grabă și o primejdioasă nerăbdare.

Din ancheta cititorilor care parțiale aflăm că Tristan Bernard în timpul războiului venind în contact mai intim cu lumea guvernamentală scrie „Les hommes politiques” — sus par un scriitor în care bine înțeles, oamenii politici nu vor fi cruțați de bi-cultuarea ironie a acestui scriitor.

Marcel Proust termină ultimul său roman: „Les Don Juanes”. Epidemia din junească, pornită din momentul apariției poemului inedit de Rostand, a atins și pe autorul „scrierilor de femei” care bine înțeles își va aduce aminte că a scris și „Les Démon-vierges”. Paul Bourget are un volum: „Nos actes nous suivent” și un nou roman „L'Hotel”.

Autorul „Atlantidei”, Pierre Benoit își va pune acțiunea noului său roman în Irlanda și va purta titlul: „Chasse des géants”. Iar Claude Farrère în Maroc cu titlul „Les hommes d'action”.

Iată o sumă de cărți devenite populare înainte de a fi apărut. Editorii francezi nu se încurcă. Ei știu să lanseze noutățile.

Impăcarea generală

Se știe că cei mai aprigi dușmani ai lui Molière au fost doctorii și preoții. Nici unul nici altul nu puteau lăsa pe „Tartuffe” și alte piese în care doctorii sunt batjocorți. În epistolă „Tartuffe” a fost una din cauzele pentru care episcopul Parisului n'a îngăduit o creștinăscă înmormînire a marelui comic.

După trei sute de ani dela nașterea lui Molière, se realizează astăzi o împăcare generală. Cardinalul Dubois, arhiepiscopul de așezii al Parisului, a dispus în urma cerei societății Comediei, să se cante liturghia morților pentru ertarea păcatelor fondatorului Comediei Franceze. Gestul acesta dovedește liberalismul și inteligența unui cleric cu bun simț.

Pe de altă parte doctorul Roger, dezanul facultății de medicină, într-un interviu acordat ziarului „L'Avenir” asigură că foarte mulți doctori contemporani, și iertan lui Molière micile sale glume și că foarte mulți îl căutau cu prietenie. Pe finl unuia dintre acești doctori, l'a ajutat Molière să ia o slujbă, cerînd favoarea regelui prin această scrisoare: „Tată, sâu, care e doctor, imi făgăduiește, dacă reușesc, să mă facă să mă trăiesc treizeci de ani l'am răspuns că n'am nevoie de atîtia și că as fi multumit de nu m'ar omori mai înainte!”

Alți doctori pretind că înverșunarea lui Molière împotriva doctorilor era doar o ironie subterfugi pe care nu le puteau suporta.

Azi sunt unanimi în a recunoaște genul marelui scriitor, care în definiție nu l'a făcut decât reclama. E și acesta un fel de o privi lucrurile.

Un debut în teatru

Reprezentarea „Serenadei din Trecut” ne-a prilejuit cunoașterea unui doborât talent. D-ra Dorina Heller are toate însușirile de prestanță, de pricepere și de sensibilitate care pot face dintr'însa o artistă de seamă și spunem chiar mare artistă. Ne-

greșit rolul „Margel”, ea și inevitabilele stângăcii ale unui debut nu l-au îngăduit să desfășure toată înzestrata sa personalitate artistică. Direcția teatrului National își va îngădui o datorie dînd d-rei Heller puțină să-și valorifice în folos teatrului românesc ceace debutul său ne-a făgăduit atât de asigurător.

Puritanul dela „Sburătorul”

Eminentul bărbat F. A. dela Sburătorul Literar are un mare dispreț pentru mediocritatea „Adevărului Literar”. Întrul să deașina, că disprețuitorul F. A. e unul din acei pădăchii insistenți ai publicațiilor periodice, pe care îl „le” fără să știe și pe care îl lepezi când te speli. Eminentul F. A. e fost o vreme și pe haina noastră: s'a agățat de noi într-o zi, la cafea. Că l'am îndepărtat cu gestul tradițional de pe noi, e o afecere de igienă intimă cu care nu ne lăudăm. Că, agățat acum de haina altuia, ne disprețuiește, e un lucru suportabil.

D. F. A. nu ne dă voie să ne bucurăm de succesele actorilor români la Paris l'indcă sunt... evrei! D. F. A. e unul din acei exclusivisti urmași direcți ai lui Tristan care tîne la puritatea raselor. Pentru noi, actorii români, de orice religie ar fi ei, sunt o glorie a țării. Și ne bucurăm, cu naivitate națională, de folos că d. F. A. e un asa de pur român de viață veche și scrie totuși așa de prost românește. Prețrim un scriitor evreu, care scrie bine... Săntem altele scrieri!”

Din fuga condolului

Un ziar de seară raportînd asupra logodnei rogale scrie:

Conform unui obicei sârbesc, Mitropolitul, înaintea de rugăciunea logodnei, a lăsat cu rîde o bătăistă albă de mătase ochilor celor doi naivi.

Dacă sunt atât de naivi credem înuță legarea la ochi. În lumea noastră burgheză legarea ochilor se întâmplă mai tîrziu după căsătorie, — operația se obișnuiește mai ales la sot.

Excese de propagandă. — „Vremea nouă” din Craiova scrie:

„Generalul de rezervă Obogezm, candidat liberal pentru Senat, mergînd în propagandă la sat, a ajuns și la Ploșca.

Acolo, necăjit de hărțuirile oamenilor se face a întreba răstît: Ce tot spune lorga că „liberalii au împuscat la 1907 11.000 de țărani?”

La 1848 când a fost revoluția lui Horia, Cloșca și Crășin în Ardeal, au murit 100.000 de oameni din cauza lui N. lorga care după ce a omorât acolo atîția oameni, a trecut și dincoace de muntă, pînădu-se în fruntea răscoalelor.

Porînd pe această cale să nu vă mirați dacă un alt candidat ar acuza pe d. Marghiloman ca autor al păcii dela Kucuk-Kainardgi și că d. Miha-lachie a murit la Waterloo.

„Și-așa se falsifică alegerile în țara românească.”

Teatrul Idis la New-York

Teatrul Idis, se desfoară la New-York, în toată accepțiunea cuvîntului: așa vorbîndu-se despre activitatea sa, în New-York Times, aflăm istoricul și directiva, de care s'a bucurat.

Prin teatrul Idis se înțelege, ca și prin literatura Idisistă, o manifestare în limba evreiască actuală, fie teatrală; fie literară; spre deosebire de cea e-braică, exprimată prin vechia limbă biblică.

Teatrul Idis, a suferit în stagiunea trecută o mică eclipsă, cîci o parte din trupa condusă cu atîta competență de Maurice Swartz, s'a desl pit de inițiatorul ei, pentru a intra într-o mișcare secesionistă.

O parte a companiei, rămînea la Irving Place Theatre iar cea de a doua la Garden Theatre în frunte cu celebrul Jacob Ben-Ami.

Un repertoriu bogat și bine ales și distribuit cu o rară competență, a dat o serie de spectacole din cele mai gustate și mai bine apreciate în presa din New-York.

S'au jucat „The Smith's daughters” (Fetele lui Smith) de Hirschberg, tot așa de reușit și cu succes ca și „Tatăl” lui Strindberg sau „Azilul de noaptea” a lui Gorky, sau „Profesiunea d-nei Warren” de Bernard Shaw.

Unul din aceste nume s'au mai reprezentat „Strigol” lui Ibsen și „Evantaiul Ladiei Windermoor” de Oscar Wilde.

Desi teatrul Idis din New-York este mai mult un teatru popular decît de artă mare — totuși repertoriul său cuprinde numele cele mai cunoscute, în noua mișcare dramatică.

Una din piesele cele mai cunoscute în lumea o-vreiască din America este „Irga” (Itchik) de Le-civk, în care chestiunea modelor și a tuturor nimf-cărilor femeie, este tratată cu multă ironie și rafinament.

În repertoriul Idis „Irga” a ținut așful multă vreme dînd loc celor mai elogiase critici teatrale.

Alexandre Duval

Autorul și proprietarul acelor restaurante ce do-veniseră o adevărată instituție pariziană, Alexandre Duval, a murit în vîrstă de 70 ani. Era una din personalitățile cele mai simpatice ale marelui metropole și prieten al tuturor intelectualelor și artiștilor francezi.

Un mare pictor nedreptățit: Luigi Serar

Francesco Sapori consacra, în Nuova Antologia, un studiu unui mare pictor italian al generației trecute: Luigi Serar.

E vorba de una din cele mai mari și mai în-tresante personalități ale artei italiene, al căe-ru nume, din pricina erare rămân să se cerce-teze, a suferit „conjurația tăcerii”.

Luigi Serar, născut la Bologna în anul 1840, după studii secundare, urmează cursurile Aca-demiei de Belle-Arte de aci. Pedumtismul acid din această școală nu contribuie întru nimic la dezvoltarea personalității și mijloacelor sale artistice.

Cînd în 1868, la prima sa călătorie în Floren-ța, Serar pășește pragul Galeriei de Arte Anti-ce, rămîne extaziat de sufletul pe care îl exală pânzele de aci, de claritatea tehnice, stăpîna-rea formei, precizia conturului.

Serar, cuprins de un adevărat entuziasm și evlavie, copiază cu sîrguință, cîtva timp, pânzele de aci. După această epocă a evoluției sale, se aruncă în brațele naturii.

Altoirea rezultată din aceste două laturi: clasicism și naturalism, va fi-baza artei lui.

De aci înainte lucrează cu hîrnicie, e chiar premiat dar fără să fie prea remarcat.

Personalitatea lui începe să se manifeste în adevăr lîmpede, în lucrarea „Michelangelo al letto del morente Suo servo Urbino”, în 1875.

Ceace o extraordinar la Serar, e munca fan-tastică de preparare a creațiilor lui. Au rămas dela el peste șase mii de deseneuri lucrate pînă în cele mai mici amănunțimi. Sunt bunaoară desene care reprezintă fragmente de mișcare ca o mînd, un deget ce se închide, o talpă care calcă, etc. Din pricina acestei munci colosale de preparare, au rămas relativ, pânze puține dela el.

Deaceia unii au spus că nu e pictor. În fond Serar a fost un habotnic al realității, un păt-mas al artei supreme. El spunea: „Artistul tre-buie să execute puține opere dar ele să fie re-zultatul unor lungi studii, al osteneții și noca-zurilor”.